

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Da J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar
Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD. Hoofdartikel: Het Apostolaat, 7. — Uit de Schrift: De nieuwe Assemblée (Lucas 6:13). — Kerkelijk leven: Replik van dr F. L. Bos, I; De vlucht in „de zondigheid“; Kan dat?; De eene, eenvoudige taak; Rapport Samenspreking. — Op en om 't kerkplein: Advertenties.

— Opvoeding en Onderwijs: In den neergang, I. — Gedicht. — Pol. en Soc. leven: De crisis van het gezag in het bedrijfsleven, 8; Telegram tot steun van de Regeering. — Pop. Wetensch. Schetsen: Wáár de erfenis wordt uitgedeeld, 2. — Groninger Brieven. — Kerknieuws.

HET APOSTOLAAT (VII)

HOOFDARTIKEL

Het diep-ingrijpend verschil tusschen de gereformeerde belijdenis inzake de kerk en Karl Barth's opvatting blijkt aanstonds voor ieder, die antwoord 54 van den Catechismus en Art. 27 der Ned. Geloofsbelijdenis legt naast Barth's uitspraak: „de kerk is de vergadering van hen, die door het uitwendige woord, door het gebruik van de Sacramenten en van de kerkelijke tucht tot één uitwendig lichaam en tot een gemeenschap samengroeien.“⁴⁰⁾

„Kerk“ is volgens Barth, naar de afleiding van dat woord, dat met circa en circulus (kring, cirkel-omtrek) samenhangt, niet meer dan een bepaalde en bestemde ruimte; eenzijdig: de in een bepaalde ruimte tot stand gekomen vergadering, anderzijds: de ruimte, waarin het tot een bepaalde vergadering gekomen is en altijd weer komen moet.⁴¹⁾ Nu moet de kerk wel den waterloop hoeden, waardoor mogelijk de heilige stroom gaat ruischen, als Gods ure daar is.⁴²⁾ Maar ze mag geen oogenblik vergeten, dat ze niet meer is dan „Hohlraum“, leegte, ruimte, leemte — het negatief der openbaring. Want alleen daar is de kerk, waar de nood is, waar de crisis wordt gekend. Het Evangelie is de opheffing der kerk, gelijk de kerk de opheffing van het Evangelie is. Hier gaapt de afgrond als nergens elders. Hier breekt de ziekte van den mensch tegenover God uit. „Kerk is de plaats, waar men van God allerlei weet en heeft en dienovereenkomstig ook niet weet en niet heeft, waar Hij uit het onbekende begin en einde op de eene of andere manier in het bekende midden gerukt schijnt, waar men niet meer elk oogenblik aan sterven moet denken om wijs te worden, maar waar men geloof, liefde en hoop zeer direct heeft, Gods kind zeer direct is, op Gods Rijk zeer direct wacht, ook er naar toe werkt, als zouden dat allemaal dingen zijn, die men zijn, die men hebben, verwachten en door werken bereiken kan.“⁴³⁾ De kerk is tegelijk en Jakobkerk en Ezaukerk. De Jakobkerk is de onzichtbare kerk, die ligt in de sfeer van het eeuwige en onhistorische, het thema dat de Ezaukerk nooit bereiken kan. De Ezaukerk is de zichtbare kerk der zonde. Jakob liefgehad, Ezau gehaat — dat is het geheim van de eeuwige dubbele praedestinatie. Het geheim van den mensch, niet van dezen en genen mensch. De praedestinatie scheidt niet tusschen dezen en genen mensch, maar ze is hun diepste gemeenschap. Tegenover de praedestinatie staan alle menschen op één lijn. Tegenover de praedestinatie is Jakob in elk oogenblik van den tijd ook Ezau, is Ezau in het eeuwige oogenblik der openbaring ook Jakob. Jakob is de onwaarneembare Ezau; Ezau is de waarneembare Jakob. De reformatische opvatting van de praedestinatie, zegt Barth, is dus mythe-vorming, ook in dit opzicht, dat ze de verkiezing en verwerping op de psychologische eenheid van het individu, op

quantiteiten van „verkozenen“ en „verworpenen“ betrokken heeft.⁴⁴⁾

Niet de volle, levende mensch-in-den-tijd is dus door God verkoren, niet die concrete, zichtbare persoon; er is ook geen sprake van een vast getal verkozenen en een vast getal verworpenen. De Vijf Artikelen tegen de Remonstranten worden hier kort en goed doorgestreepd.

Er is, zegt Barth, geen decretum absolutum (absoluut besluit Gods over verkiezing en verwerping). De goddelijke praedestinatie is de verkiezing van Jezus Christus. Hij is de verkiezende God en tevens de verkoren mensch. DE. In Hem verkoren zijn, betekent niet: in gemeenschap met Hem, maar: in Zijn persoon.⁴⁵⁾ God moet en wil den mensch „an sich“ (zoals hij, ongeacht hoe men hem beschouwt, in zijn eigen-zijn bestaat), den mensch als zoodanig verwerpen. En Hij doet dat. Hij doet het echter in den persoon van den verkoren mensch Jezus. In Hem heeft God immers den mensch „an sich“ en als zoodanig lief.⁴⁶⁾

Wat blijft bij deze beschouwingen van Barth over van het gereformeerde belijden inzake de kerk? Is hier niet een Umdeutung (andere betekenis aan iets geven) en zelfs een Umwertung (waarde-verandering) der Schriftuurlijke gegevens aangaande kerk en praedestinatie, waarbij de door het Woord gehandhaafde tegenstellingen relatief en vlak gemaakt worden?

In dezen gedachtengang kan het niet verwonderen, dat Barth waarschuwt tegen het verlaten van de kerk, waarin men gedoopt is. „Zoolang Christus ons niet anders geroepen heeft, huldigen wij Hem slechts, indien we onze eigen kerk huldigen.“⁴⁷⁾ Wie zijn kerk verlaat, doet niet meer wat hij krachtens Goddelijk bevel doen moet: luisteren naar het gepredikte bijbelwoord. Daarop hebben we ons in te stellen, en niet op het raadplegen van eigen overtuigingen.⁴⁸⁾ Rome heeft door de onfeilbaarheidsverklaring van den paus, haar leer van de rechtvaardigmaking en van het Avondmaal zeker schrikkelijk misgetast. Men bedenke echter: Gods wegen zijn niet onze wegen. En de valse kerk is een oer mogelijkheden van de pluriformiteit der kerk. Ook in de Roomsche kerk wordt de hoop toebediend en wordt de bijbel uitgelegd, beschamend ernstig en zelfs ijverig op menige plaats. Voor zoover van kracht is, dat ook daar het evangelie zuiver wordt gepredikt en de sacramenten op de rechte wijze worden bediend, kunnen en moeten we stellig ook de kerk in de valse kerk gelooven.⁴⁹⁾

Niet zonder grond mogen we aannemen, dat tal van ambtsdragers en leden der Ned. Herv. Kerk zich van harte bij deze beschouwing van Barth, waaraan het „blijft in de kerk“ ten grondslag ligt, zullen aansluiten. En eveneens zijn we van oordeel, dat in dezelfde lijn ligt het gevoelen van vele voorgangers en

leden der gebonden Gereformeerde Kerken, gelijk trouwens de geschiedenis bewezen heeft. Vanuit het begrip „pluriformiteit der kerk“ komt ook op het zweep (en knoeien) met de „oecumene“, waarin men als volkomen rechthebbende deelgenoot opneemt dezelfde kerk, die men eerst als „valse kerk“ verworpen heeft.

Ten aanzien van het gezag der kerkelijke belijdenissen zegt Barth, dat dit gezag niet anders aan feilbaar, voorloopig en contingent (het zou ook anders kunnen, dus: toevallig) is, evenals het gezag van het kerkelijk dogma. Barth onderscheidt de dogma's van het dogma. Het dogma steekt onbereikbaar hoog boven de dogma's uit. Het dogma is de overeenstemming van de kerkelijke verkondiging met de openbaring, waarvan in de Heilige Schrift getuigenis wordt gegeven. Dit „dogma“ heeft niet een bepaald leer-inhoud, het is alleen maar een verhouding, een overeenstemming, n.l. met de openbaring selva. En zulk een overeenstemming is op aarde nooit te verkrijgen. „Het“ dogma is alleen door God direct te kennen. De resultaten van de dogmatiek, ook als ze den vorm van de meest positieve uitspraken hebben, zijn zelve niet meer dan vragen. Als het vragen zou ophouden, zou de dogmatiek aan 't eind en het Rijk Gods aangebroken zijn.⁵⁰⁾

Zeker moet men aan leerspraken en belijdenissen waarde toekennen. In haar belijdenissen spreekt de kerk met diepen ernst, respectabel, niet zonder dat God Zijnerzijds daarin werkzaam is. Men heeft op de kerkelijke belijdenissen acht te geven, men heeft zich daaraan te oriënteren, men moet ze aannemen. Dit moment van de concrete autoriteit der kerk kan slechts dan worden genegeerd, indien men den tijd, die er ligt tusschen het profetisch en apostolisch getuigenis als leeg, inplaats van juist door dit getuigenis gevuld, zou opvatten. Geloof in de realiteit van den Heiligen Geest in het heden kan onmogelijk samengaan met principieele of praktische loochening van Zijn realiteit in het verleden, maar dan ook niet met onopmerkzaamheid tegenover de documenten, waarin dat verleden zijn op het getuigenis des Geestes gegrond geloof en zijn gehoorzaamheid plechtig uitgesproken heeft.⁵¹⁾

Elke kerkelijke confessie kan slechts als een etappe op een weg begrepen en verstaan worden, die als zoodanig door een verdere etappe in de gestalte van een veranderde belijdenis gerelativeerd en overtroffen kan worden. Het respect voor haar autoriteit moet zich dus noodzakelijk verbinden met de bereidheid, een zoodanige mogelijke verandering tegemoet te zien.⁵²⁾

In de geloofsbelijdenis spreekt de kerk uit, wat zij naar haar geloof als het oordeel der Heilige Schrift inzake de twijfelachtig geworden kerkelijke verkondiging meende te vernemen.⁵³⁾ Meende. Immers de uitspraken der kerk, ook haar geloofsbelijdenissen, hebben voortdurend de correctie van de exegese nodig. De „theologische exegese“ van Barth stelt aan profeten en apostelen de vraag: in hoever wordt ons hier in dezen tekst getuigenis van Gods Woord gegeven? In hoever? Theologische exegese geschiedt onder de dubbele veronderstelling, dat in den bijbel de kerk tot hier toe Gods Woord gehoord heeft — en dat de lezer of vorschere leeft in de verwachting, dat ook hij zelf hier voor zijn tijd op zijn beurt Gods Woord mocht hooren.⁵⁴⁾

Maar of hij het zal hooren, weet hij niet. Dat hangt

⁴⁰⁾ Römerbrief, S. 326—332.

⁴¹⁾ K. Dogmatik II, 2, S. 110 ff; S. 125.

⁴²⁾ Idem, S. 133.

⁴³⁾ Die Kirche und die Kirchen 1935, S. 21.

⁴⁴⁾ Idem, S. 22 f.

⁴⁵⁾ Credo, S. 169.

⁵⁰⁾ K. Dogmatik I, 1, S. 283 f; Christl. Dogmatik 1927,

S. 123 ff, Ges. Vorträge II, S. 78 ff, 307 ff.

⁵¹⁾ Christl. Dogmatik 1927, S. 377.

⁵²⁾ K. Dogmatik I, 2, S. 739.

⁵³⁾ Credo, S. 9 f.

⁵⁴⁾ Credo, S. 153.

⁴⁰⁾ Gesammelte Vorträge II, S. 91.

⁴¹⁾ Credo 1946, S. 120.

⁴²⁾ Römerbrief 1926, S. 350.

⁴³⁾ Römerbrief, S. 316.

.....en verkoos er twaalf uit hen, die Hij ook Apostelen noemde..... Luc. 6:13.

In „de wereld van het Oosten” gold een leeraar en verzamelaar van discipelen hun als „vader”.

Ook Christus Jezus wordt dan „vader”. En Hij accentueert dit vaderschap als werkzaam tot het eind der dagen en over heel de wereld, door uit zijn vele „kinderen” (leerlingen) er twaalf te kiezen tot apostel.

Wanneer we hier van „vader” spreken, dan is dat uiteraard niet bedoeld in den zelfden zin als waarin Jacob vader is van twaalf zonen. Want Christus Jezus had tot ambt, niet vader van enkelen, doch broeder van allen te zijn, broeder en Archeeg, d.i. „opperste Leidsman”, maar dan des geloofs. Ongetwijfeld teekent ook de Schrift deze zijn waardigheid onder een beeld, dat aan het vaderschap herinnert; ze laat Hem zeggen tot zijn God: ziedaar Ik, en de kinderen, die Gij mij gegeven hebt (Hebr. 2:13). Maar in hetzelfde redbeleid, waarin zij dit doet, legt zij den nadruk op zijn boederschap: Hij schaamt zich niet, onze broeder genaamd te worden (vs. 11). Want de kinderen zijn Gods kinderen, — Hem gegeven om als Archeeg hun voor te gaan op 't pad van lijden tot heerlijkheid. Dus zijn ze Hem gegeven als Eersten onder de broeders, als Kind van God zijn Hem de kinderen gegeven in theocratische familie-vorming. Daarom beroept de schrijver van Hebr. 2 zich — ten bewijze van dit broederschap van Christus — op drie plaatsen uit het Oude Testament. Eerst op Psalm 22: waarin de priester, die tot offer is geworden zich één weet met Gods broedervolk; dan op Psalm 18 (vgl. 2 Sam. 22) waar de Koning, die (2 Sam. 21) rust gekregen heeft van zijn vijanden en ook de laatste „Goliaths” (reuzen) verslagen vond, dit zelfde doet; en dan op Jes. 8, waar de profeet zich met geestelijke zonen („leerlingen”) en met lijfelijke zonen, die een preek-thema als hun eigennaam te dragen kregen, verzameld weet onder kerk-verzamelaars door 't Woord. Zoo is Christus' positie, als Hij zijn eerste „zonen” kiest en toegewezen krijgt, een „vader”, die door 't Evangelie kinderen heeft te telen: pater ecclesiae, geestelijke vader van de kerk, die Hij vergadert, door de twaalf, die in den Woord-dienst voorgaan. Want op hun leer als fundament zal heel de gemeenschap van het nieuwe verbond worden opgebouwd. Twaalf patriarchen „vertoonden” eenmaal de gansche kerk; twaalf apostelen zullen van nu af haar gaan vertoonen: die twaalf vocaties door het Woord, waardoor de leerling-zonen hun „vader-broeder” voortaan volgen, ze zijn de toelidooth, de decisieve wordingsgeschiedenis van 't nieuwe Testament.

In het uit-kiezen van die twaalf wereld-missionarissen bewijst de Heiland zich zelf dan ook als ten volle zich bewust van zijn goddelijke missie.

We spreken daar van missie: dat Hij van God gezonden is (Joh. 17) of uitgegaan (Joh. 16), daarop valt telkens weer de nadruk in zijn eigen woorden.

Een gezondene, een afgezant, nu heeft een legitimatiebewijs nodig.

Ook Christus begeert dat en ontvangt het in zijn twaalfal; en dat is nog een andere kant aan deze zaak.

Hij begeert het: dat Hij twaalf apostelen kiest en dan een einde aan het kiezen maakt, dat is geen toeval. Wie een school wil stichten, een kerk wil reformeeren, een program wil acceptabel maken bij de massa, wel, die neemt zooveel medewerkers als hij krijgen kan. Maar Christus staat bij zijn twaalfal stil, en houdt daarna van kiezen op. Wel heeft hij buiten den engeren kring der twaalf ook nog veel andere „discipelen”, maar wat zijn apostelen betreft, zijn ministers en ambassadeurs in den eersten graad, hun cijfer is een numerus clausus, een gesloten getal; als Hij er twaalf heeft, dankt Hij God en is gereed. Waarop wijst dit anders dan op een welbewust zich praesenteeren als Beschikker van twaalf nieuwe patriarchen? Alleen wie deze positie kent, en zich bekent, de positie van Introductor en Ingaog tot een Nieuw Verbond, kon de woorden spreken: onder de van vrouwen geboren is niemand groter dan Johannes de Dooper, maar — de minste in het koninkrijk

van God af. Van Zijn hernieuwde almachts-daad. Ook heeft de uitlegging altijd alleen maar relatieve waarde. Geen menschelijke exegese kan beslissende uitspraken doen. Profeten en apostelen geven slechts tot op zekere hoogte getuigenis van Gods Woord. De kerk spreekt in haar geloofsbelijdenis uit, wat zij als het oordeel der Schrift meende te vernemen.

De kerk kan dus nooit in haar belijdenis zeggen: alzóó spreekt de Heere. Zij kan van geen enkel leerstuk zeggen: zóó is het, want alzóó is de meening des Geestes. De geloofsbelijdenissen hebben alleen verwijzings-waarde. Ze zijn tekenen. Ze zijn de betekende zaak niet.

Is het wonder, dat aldus de belijdenis der kerk op het tweede plan moet komen? P. D.

der hemelen (de nieuwe bedeeing) is meer dan hij. Dat twaalfal begeert Hij als zijn legitimatie-bewijs: Hij legitimeert zich daarin subjectief.

Doch dit niet alleen. Christus begeert niet alleen doch ontvangt ook dit twaalfal als legitimatie-document. Waarom ligt er zoo'n ingehouden mysteriositeit bijvoorbeeld over het eerste hoofdstuk van Johannes? Omdat Christus daar zijn discipelen werft, niet alleen, doch vooral: omdat Hij ze krijgt door mysterie. God voert het materiaal, waaruit te kiezen zal zijn, Hem toe door het mirakel. Hoe wordt Nathanaël geroepen en gedreven? Gedreven naar Hem toe? Omdat God de Vader, die aan zijn vreeverbond indachtig blijft, alles zóó schikt en plooft, dat Nathanaël op vasten tijd op zijn vaste plekje zit, en de stem hoort, die Hem oproept mee te gaan; in 't zelfde uur verlicht de Vader 't menschen-oog van Christus: Hij is telepatisch belast en ziet den man daar zitten, onder den vijgeboom. En dat is dan maar één van die beklemmende details uit Johannes 1. Daar naast staat die notitie over het Lam, dat aangewezen en gevolgd werd door mysterieuze kracht (vs 37); en over den preciesen tijd (vs 40), en over die directe naamsverwisseling, ingeleid door vaste voorwetenschap (43) en over dat zóómaar weten wien Hij hebben moet (44). Uit alles blijkt: Hij krijgt

Replik van Dr F. L. Bos (I)

KERKELIJK LEVEN

Dr F. L. Bos heeft antwoord gegeven op een artikel dat onzerzijds in ons blad eenige weken geleden gewijd is aan zijn nieuwe dogmatische en kerkrechtelijke formule, die hij tezamen met den synodocratischen predikant ds v. Teylingen gepubliceerd heeft in „Eenigheid des Geloofs”.

Prof. Deddens heeft het voornemen, die kerkrechtelijke formule nog nader onder de oogen te zien; zijn artikel zal volgende week geplaatst worden, en daarom zullen we over de kerkrechtelijke kwestie hier zwijgen voor wat onszelf betreft. Op het dogmatische zullen we wel antwoorden.

Dr Bos merkt allereerst op, dat zijn nieuwe formule niet bedoeld is als vervangingsformule. Neen; maar als ze eens algemeen aanvaard geworden was? Intussen bleek, dat onzerzijds o.a. ik zelf er niets van weten wil op de hoofdzak (en ik sta daarin temidden van zeer velen); terwijl aan „de overzijde”, vergun mij even dit onjuiste spreken, dr Ridderbos er alles van hebben kan, voor wat de hoofdzak betreft (bewijs, dat het stuk mis is) terwijl hij voorts wat er om heen stond weer niet aanvaardt wil. Het stuk heeft dus als compromis afgedaan, en daar zijn we natuurlijk blij mee; we willen naar de feiten terug, omdat we anders al verder van huis raken, en al verder van elkaar los worden gemaakt. Als men 't weten wil, mijn afkeer van wat onze tegenstanders doen en mijn onwil, om met hen samen te gaan, is door de beweging-Oosterbeek, waarachter ik natuurlijk de Toornvliets en de Volten's en dus ook weer anderen zie, niet vermindert, maar vergroot. Hoe meer Oosterbeek-gerecorrespondeer, hoe verder we van hen, die het ethisch conflict hebben in 't leven geroepen, af komen staan; het ethisch conflict is begonnen met verdoezeling-van-feiten, en Oosterbeek zal precies andersom werken dan het door de meesten bedoeld is. Als ze daar de Acta hadden genomen, en voorts de feiten die niet in de Acta staan, dan had ik gezegd: wie weet, een wolk als eens mans hand? Nu ze nieuwe formules in elkaar gaan zetten, is mijn antipathie tegen de leiders van de uitwerping buitengemeen versterkt. Men wil samenlijmen, en men jaagt al verder uit elkaar. Elk opschriftje in de kranten „naar de hereniging” of zoo, zal, zoolang men een tusschen-weg zoekt, die de eer van enkele menschen beschermt en de zaakgerechtigheid verhindert aan het licht te treden, werken in tegengestelde richting.

Dr F. L. Bos meent, dat alles wat in de formule Bos-van Teylingen staat, ook in de belijdenis ligt uitgedrukt. Ik meen, dat het er niet in staat. Daarom moet hij niet kwaad worden, want zijn artikel liep uit om een bede, mee te werken; en ik moet tegenwerken, als ik de dingen zoo zie als ik zeide. Wie aan den weg gaat staan, moet niet kwaad worden als men hem bekijkt. En dan zegt: ik zie in uw meening de belijdenis niet tot haar recht komen.

Dat ik de formule van dr Bos-ds v. Teylingen dubbelzinnig noemde, acht dr Bos een bewijs van mijn verichten van „goocheltoeren”. Wel zoo. Ik meen, dat een kind kan zien, dat „rekenen tot” een dubbelzinnige term is. Dat heb ik ook al in 1944 gezegd en daarna in 1945 geschreven. Het is dus niet een goocheltoer om dr Bos dwars te zetten. Overigens: dr Bos kan die goocheltoeren — zoo zegt hij — „niet volgen”; hij gaat er dus niet verder op in. Onze lezers b'ken ze wel te kunnen volgen, n.l. als bewijs, dat er gevaar van „goocheltoeren” is aan den kant van de nieuwe formule.

Nu merkt dr Bos ter verdediging van zijn formule op: „Die kinderen die ik niet uit elkaar ken, en die zeker niet hoofd voor hoofd voor uitverkoren (weder. geboren of te wederbaren) te houden zijn, moeten toch gerekend worden tot, geteld worden bij

zijn twaalfal: God geeft het Hem. Zoo wordt ook van des Heeren kant dit ronde getal een legitimatie-getal in objectieven zin.

Zijn twaalfal is dus zijn legitimatie. Het staat aangeleekend op zijn werkstaat.

Toen Jacob patriarchen won, tot zijn dozijn toe, toen was daarin de kerkelijke expansie-wil: Israël is geen secte, doch wereldkerk. Alleen maar, Jacob is lichamelijk vader: zijn wereldkerk is voorloopig nog gebonden aan de grenzen eener bloedgemeenschap. Maar waar het Christus' ambt is een twaalfal niet te krijgen alleen, doch ook te nemen, en het zich te assumeeren niet door vleeschelijke verwekking, doch door Woord-dienst, daar is zijn expansie-wil niet meer een adventswil, doch een willen in de volheid van den tijd: de zendingswil. Wie niet door vleeschelijke genealogie, doch door Woord- en ambtsdienst zich een tweede twaalfal assumeert, die neemt Vaders kinderen zich aan door bondsgemeenschap te stichten niet uit geboortezaad, doch door wedergeboortezaad. Dit zaad nu is het Woord. De lotsgemeenschap is bij Jacob gegeven, door Christus is ze genomen. Want eerst in Izak (via Jacobs twaalf zonen) en later in die twaalf apostelen wordt Abraham het beloofde zaad geroepen. Hem was het zaad beloofd van vele volken. Christus gaat dat roepen in en door die twaalf, die het Woord, het zaad der wedergeboorte, hebben te brengen over de wereld, oecumenisch. K. S.

de levende gemeente van Christus, bij hen die door het bloed en de Geest van Jezus Christus gewassen worden, bij „degenen die delen in de wederbarende genade van de Heilige Geest”.

Het mooie van die laatste uitdrukking is, dat hiermede niets gezegd wordt aangaande het tijdstip van wedergeboorte of iets dergelijks. Maar duidelijk is hier uitgedrukt, dat bedoeld wordt de kerk, die wij in Zondag 21 H.C. en art. 27 N.G.B. belijden, waarin ook plaats is voor kinderen, al zou het wederbarend werk des Geestes in hen nog niet begonnen zijn”.

Tot zoover dr Bos.

Het foutieve in deze redeneering zou ik, verwijzende voorts naar wat ik enkele weken geleden opmerkte, zonder dat dr Bos daar tegen opkomt, aldus willen betoogen:

a. dr Bos zegt: we moeten de kinderen rekenen tot de gemeente. Tellen bij de gemeente. Best. Maar hij voegt er iets bij: „tellende bij de levende gemeente”. Wat is dat? Dat er altijd een kerk zal zijn, leert de Schrift. Dat er dus altijd een „levende gemeente” zal zijn, is evenzeer waar. Maar in die levende gemeenten zijn „goeden met kwaden gemengd”, zoo zegt de belijdenis; en de Schrift leert, dat er tijden kunnen zijn, waarin de kerk in verval is, waarin „een meerendeel” niet gelooft, en Gode niet behaagt (1 Cor. 10).

Het is dus onjuist, als regel te stellen, wat niet altijd regel is. Want als ik kinderen doop, en „ergens bij tel”, dan tel ik ze één voor één; anders is het tellen niet wezenlijk aanwezig. Tot de gemeente rekenen beteekent dus: rekenen tot die „vergadering”, waarin goeden en bozen gemengd zijn. En dat moet men dan niet gaan „kleuren” door te zeggen: nu tel ik ze bij „de goeden”, die van de bozen eeuwige onderscheiden zijn. Want wie zóó redeneert, die zegt wel: ik tel ze bij de gemeente. Maar hij bedoelt dan eigenlijk: ik tel ze bij de goeden van de gemeente. Puur datzelfde wat de synodocraten wilden. En willen.

b. dr Bos: ik tel ze bij hen die door het bloed en den Geest van Christus gewassen worden. Maar tevoren had hij verwezen naar het dankgebed na den doop. Daar staat, dat God ons en onzen kinderen al onze zonden vergeven en ons door zijn H. Geest tot lidmaten van zijn Zoon en alzoo tot zijn kinderen aangenomen heeft en ons dit met den doop bezegelt en bekrachtigt. In dat dankgebed dankt de kerk voor wat gedurende en met het oog op alle tijden aan de kerk geschonken is, geschonken werd, wordt en worden zal. Ze dankt daar ook voor haar toekomstende kinderen. Het zeggen, dat God „dit” door den doop bezegelt en bekrachtigt, houdt (blijkens de leer dat de sacramenten de beloften verzegelen) dus in, dat deze weldaden als belofte-inhoud voorkomen. Maar als men nu gaat zeggen: ze zijn gerekend tot degenen die DEELEN (niet in de BELOFTE, maar) in de GENADE van den H. Geest, de wederbarende genade, dan worden ze toch geteld bij de kinderen aan wie de wedergeboorte daadwerkelijk geschied is of voor het minst geschieden zal (het geschonken „zijn” van het dankgebed wordt een geschonken „worden”, let op het woord: gewassen worden, hierboven bij dr Bos). Hij zegt wel, dat de bekende noot bij de vervangingsformule door hem en ds v. Teylingen is weggewerkt: hij zegt: „daar gaat ze”. Maar dr Ridderbos liet al merken: ze staat nog recht overeind in deze formule, en dr Ridderbos heeft in dit waarnemingsresultaat gelijk.

c. Overeind blijft dus staan ons bezwaar, dat het (gereformeerde) deelen in de BELOFTE van de wederbarende genade wordt veranderd in het deelen in de

wederbarende genade. LOOFDE dus 't we de aanvar c. dr F kinderen in Zondag heeft val kinderen Teylinger mag). M belijd VERG VERGA rekent ze der verg Bos laat vóór op en gaat de wezen zegd wo GADERI de strijd valt dr tegen in deze Farao's verkeerd Schilder derbos. herinner en dr J. deze op K. S. Ve de „vette in ik in tisch no synodocr krijg erv dr Ridde ga niet e dat is nu doe dat duidelijke kent.

d. Als GOEDE leering verder g 1. rek 2. rek Jezus C 3. rek 4. rek den H. 5. rek 6. rek 7. rek de kerk 8. rek zaligma held na 9. rek niet afw vleesch 10. re Dit al len tot genen in lofte do Nu ze bank b

„Ik me is Miss niet ” Wa Als neem mag Ma doe k goed achie doe l weg. Vo direc moge To Ik st geld Wie Zo st Tot : Het i a. H bankbl GARA missch tecken landsc maar komt c we het b. N